

**Національний університет біоресурсів і
природокористування України**

Юридичний факультет

Кафедра теорії та історії держави і права

**Студентський науковий гурток «Клуб юних
теоретиків»**

**Студентський науковий гурток «Дискусійний
клуб «De jure!»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

XVI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

16 листопада 2023 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»

П.78

Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVI
Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 16 листопада 2023 р.) / Укладачка:
Віра Качур. К., 2023. 234 с.

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**

Пристапа Іванна

студентка 1 курсу юридичного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Зміст верховенства права*

Принцип верховенства права є одним з фундаментальних елементів загальних засад конституційного ладу будь-якої сучасної демократичної, правової держави. Закріплення даного принципу в Конституції України свідчить про прагнення нашої держави будувати свою демократичну,

---

* Наукова керівниця – доцентка кафедри теорії та історії держави і права Волинського національного університету імені Лесі Українки Ольга Юхимюк

правову державу. Попри законодавче закріплення, нормативно-правові акти не розкривають зміст досліджуваного принципу повністю.

На сьогодні законодавством України не визначено, що саме являє собою верховенство права, однак держава починає будувати свою діяльність у сфері правотворчості виходячи з принципів природного права, які справляють могутній позитивний вплив на увесь законодавчий масив [2, с. 185].

У Рішенні Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 р. зазначається, що «відповідно до частини першої статті 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Верховенство права - це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо» [6].

Принцип верховенства права за своїм змістом займає особливе місце серед решти загальноправових принципів. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України [6].

С. Погребняк розглядає принцип верховенства права у двох його аспектах: формальному і матеріальному.

З формальної точки зору верховенство права полягає в тому, що в суспільстві мають існувати правові норми, яких дотримуються всі суб'єкти, у тому числі держава. У цьому випадку право обмежує державу самим фактом існування правил і процедур. У свою чергу індивід знає, як себе поводити та якої поведінки він може очікувати від інших суб'єктів [4, с. 44].

Матеріальний аспект верховенства права полягає в тому, що мають існувати доволі чіткі змістовні стандарти, які визначають суть позитивного права. Таким чином, верховенство права — це панування права певного змісту. У цьому випадку право стримує державу не фактом існування правил і процедур; воно обмежує державу за змістом її юридичних актів [4, с. 47].

Деякі питання застосування принципу верховенства розкриваються у Постанові Пленуму Верховного Суду України "Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя": відповідно до ст. 8 Конституції в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституційні права та свободи людини і громадянина є безпосередньо діючими. Вони визначають цілі та зміст законів та інших нормативно-правових актів, зміст і спрямованість діяльності органів законодавчої та виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і забезпечуються захистом правосуддя. Виходячи із зазначеного принципу та гарантування Конституцією судового захисту конституційних прав і свобод, судова діяльність повинна бути спрямована на захист цих прав і свобод від будь-яких посягань шляхом

забезпечення своєчасного та якісного розгляду конкретних справ. При цьому слід мати на увазі, що згідно зі ст. 22 Конституції закріплені в ній права і свободи людини й громадянина не є вичерпними [5].

На 86 пленарному засіданні (25–26 березня 2011 р.) Венеційська Комісія (Європейська Комісія «За демократію через право») схвалила спеціальну доповідь з верховенства права. У доповіді наведено 6 обов'язкових елементів верховенства права:

a. Законність, включаючи прозорий, підзвітний та демократичний процес введення в дію приписів права.

b. Юридична визначеність.

c. Заборона свавілля.

d. Доступ до правосуддя, представленого незалежними та безсторонніми судами, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю.

e. Дотримання прав людини.

f. Заборона дискримінації та рівність перед законом. [1, с. 178-181].

На думку К. О. Настечко, розвиток принципу "верховенства права" є надзвичайно важливим для формування правової держави в Україні. Значення принципу верховенства права у формуванні правової держави полягає передусім у прийнятті законів із правовим змістом, справедливих та таких, що регулюють суспільні відносини відповідно до умов сьогодення, проте не полишаючи основних засад розвитку людини і суспільства в цілому [3, с. 105].

Зміст верховенства права обумовлений значущістю права як соціально-культурного явища, що має в суспільстві найбільший соціально-регулятивний потенціал за рахунок низки характеристик, і, зокрема, власне юридичних. Жодне з інших нормативних явищ суспільного життя (моральні канони, звичаї, традиції тощо) не мають такого зовнішнього впливу на упорядкування поведінки людини, як право у своїй юридичній формі [7, с. 295]. Верховенство права передбачає: правову організацію державної влади, тобто створення та діяльність державних органів згідно з вимогами правових норм; правовий характер прийнятих джерел права, тобто відповідність їх змісту невід'ємним правам і свободам людини та громадянина; взаємопов'язаність держави та права, яка полягає в тому, що саме держава створює право, формулює, змінює чи скасовує правові норми (правотворчість), а також реалізує та охороняє його (правозастосування), водночас право впливає на державу, встановлюючи правовий статус компетентних державних органів; верховенство норм Конституції в системі правових норм [2, с. 188].

Таким чином, слід зазначити, що принцип верховенства права є фундаментом будь-якої сучасної демократичної, правової держави. Однак попри велику кількість запропонованих складових принципу верховенства права можна підкреслити складність формування вичерпного переліку його елементів та необхідність виділення тих, які є найбільш актуальними для сучасного правозастосування цього принципу.

Література

1. Європейська комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія). Верховенство права. Право України, 2011, Випуск 10: с. 168-184.
2. Карась А.Г. Верховенство права як ціннісна характеристика права. Альманах права: науково-практичний юридичний журнал / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2012. Випуск 3: Основоположні принципи права як його ціннісні виміри. С. 185–190.
3. Настечко, К. О. Праворозуміння і складові принципів верховенства права та законності. Принцип верховенства права і законності: проблеми реалізації в правотворенні та правозастосуванні : збірник матеріалів круглого столу молодих учених 18 травня 2010 року, м. Київ / відп. ред. В. П. Горбатенко. К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. С. 102-107.
4. Погребняк С. Основні вимоги, що впливають з принципу верховенства права. Вісник Академії правових наук України. 2008. № 4 (51). С. 41-53.
5. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. N 9 [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96#Text>
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) № 15-рп/2004 від 02.11.2004 [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text>
7. Селіванов В. М. Право і влада суверенної України: методологічні аспекти. К.: Вид. дім «Ін Юре», 2002. 723 с.